

Egy hatvanéves évforduló margójára...

/Találkozásaim Brenner János Anasztáz vértanú diáktársammal/

Ez év Húsvétján kis könyvecskét küldött számomra egykori tanítványom, aki annak idején nálam doktorált a PTE Pedagógiai Tanszéken. Dr. Schermann Vera ny. tanárnőről van szó Torony községből, akinek cigány közösségével és a Pécsi Cigány Kulturális Központ tagjaival együttesen helyeztünk el emléktáblát a roma holocaust áldozataiért imádkozva. A tanárnő „Emberi jogok” címmel jó harminc évvel ezelőtt egyik tanulmányát a cigány gyermekek fejlesztő nevelése témakörben írta (Schermann, 1985. 68-83. o. In: Tanulmányok IX.) Az idő múlásával is tartottuk a kölcsönös kapcsolatot e témakörben. A fent említett rövid kis szövegekkel magyarózott fényképalbum nem véletlenül jelent meg „Nem félek” címmel éppen idén, Brenner János egykori iskolatársam vértanúhalálának 60. évfordulóján, vélhetően közeli boldoggá avatásának küszöbén. Megjegyzem, hogy korábban már olvashattunk egy közel háromszáz oldalas monográfiát a fiatal mártír pap rövid életének történéseiről (Császár-Soós, 2003.) Schermann kolléganő pedig jól ismeri a még élő, fiatalabb testvért, József püspöki helynököt. Nem mellékesen említem, hogy a gimnáziumunkban tanuló, Jánosnál két évvel idősebb testvér, László, ugyancsak ciszterci szerzetes lett, akárcsak öccse. Talán nem véletlen, a tanárnő előbb jelzett tanulmánya végén Radnótit idézve írja: „Oly korban éltem én e földön, mikor az ember úgy elaljasult, hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra...” (Schermann, 1985. 82. o.).

Most valószínűleg felsőbb kommunista parancsra – betegellátást színlelve csalták ki ismeretlen hóhérok Brenner János rábakéthelyi káplánt, hogy 32 késszúrással megöljék 1957. december 14-ről 15-re virradó éjszaka, megtiporva a magával vitt Oltáriszentséget is. Az eseményre emlékeztető Jó Pásztor Kápolna alapító letétele 1995 decemberében volt. Jómagam néhány pécsi öregcserkész diáktársammal az ötvenéves évforduló alkalmával 2007 júniusában zarándokoltunk el Jancsi vértanúságának emlékhelyeire.

- Miért is írok egy cigány magazin lapjain néhány szubjektív történéseről János testvérünk diákkori életszakaszából? – vetődik fel a kérdés. Emlékezéseim a „Magyar Tarziciusz”-ban (Császár-Soós, 2003. 39-39. o.) Mádl Dalma asszony – akkori szintén pécsi diáktársunk volt – néhány felvillantott pillanatképeihez kapcsolódnak: „A három fiú közül (László, János, József – Megj. tőlem) Jancsihoz kerültem a legközelebb, mi egyidősek voltunk. Délutánonként – amikor ő végzett a tanulással – a kertben játszottunk, kosárlabdáztunk. Egy régi, lyukas fenekű fáskosarat akasztottunk fel, abba dobáltuk a labdát... Emlékeimben úgy él, mint egy mindig mosolygó, kiegyensúlyozott, boldog gyermek. Áldott jó természete volt, nem emlékszem, hogy valaha is veszekedtünk volna... Könyvekről, a cserkészetről, az iskoláról, a tanárokról beszélgettünk. Komolyan vette, amit csinált. Később tudtam meg, hogy elment Zircre szerzetesnek. Nem lepott meg döntése. Ma érdeklődéssel figyelem a boldoggá avatási eljárást, és bízom abban, hogy megérem.” (Mádl Dalmával készült riport 2002. május 2-án. In: Császár-Soós, 2003. 38-39. o.)

Hadd ragadjak meg néhány pillanatképet János testvérünk gimnazista korából, hisz együtt rúgtuk sokszor a port a Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának udvarán. Nem véletlen tehát, hogy ma életnagyságú bronzszobra iskolánk folyosójának apszisában áll most. – Tanulmányi eredménye színjelesen kitűnő volt az első osztályban már, ún. „vastag betűs”

diák. (Kúhn, 1943. 78. o.) – Örömmel olvasom ma, hogy abban az időben a kitűnő tanulóknak könyvjutalmat adott igazgatónk – így Brenner János is, – melynek anyagi háttéréhez rajta kívül Merényi Engelbert osztályfőnököm, dr. Molnár Rajmund hittanárom és cserkész parancsnokom, továbbá nem utolsóként Édesanyám, dr. Várnagy Elemérné is hozzájárultak (Kúhn, 1943. 69. o.).

Mint ismeretes, gimnáziumi érettségít, mint oblátus (az akkori értelmezés helyett ugyanis manapság más jelentése van e szónak: a különböző szerzetesrendek „világban” élő, felajánlást tett tagjait hívják így – megjegyzés tőlem tett). Zircen Jánossal egy fedél alatt laktunk egy éven át. Jomagam, mint novícius, János, mint oblátus, egészen az ÁVH által deportált szerzetesi likvidálásokig. (V. ö. Endrédy, 1949. 8. o.). Igaz, a két formáció elkülönítése következtében (silentium) csak az ebéd elfogyasztása utáni rekreációs időben az ún. „konventkertben” láthattuk egymást, mint egykori pécsi diáktársakat. A kis mini-sportpályán önfeláldozóan edzette magát kedvenc sportjában, a kosárlabdában.

A következő két szemeszterben azután már „feloldottan” kapcsolódtunk egymáshoz a Budapesten működő Katolikus Hittudományi Akadémián, amely a Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi Karának jogutódja volt. János kripto-novíciusként mint ún. világi civil egyetemi hallgató járt be hozzánk az előadásokra és szemináriumokra egészen addig, míg az ÁVH rá nem jött a rejtett szerzetesi közösségek legalizált továbbélésére, képzésére, melynek következtében távozni kényszerültünk az Eötvös utcában lévő épületből. Itt találkoztunk utoljára az egyetemi tantermekben – sokszor egymás mellett ülve a padosorokban – kiváló teológus tanáraink előadásait hallgatva, náluk vizsgázva. Akkor, az 1950-51-es tanévben Dr. Zemplén György O. Cist. volt a dékánunk, persze nem fehér-fekete ciszterci habitusban, hanem sima fekete reverendában. Íme néhány híres professzorunk neve és témáik: Kecskés Pál (Etika, Lélektan, Bevezetés a hittudományba), Takáts Ernő (Héber nyelv, A szentírás magyarázat elmélete), Zemplén György (Karakterológia, Ismeretelmélet), Artner Edgár (Patológia, Egyháztörténet). Sorolhatnék még neveket és témákat, Brenner János (Anasztáz) kitűnő eredménnyel teljesítette itt is vizsgáit.

Végül is személyes-lokális kötődésekről szóltam. János testvérünk egyházmegyes papként rövid életútján életét adta 26 éves korában övéiért, köztük cigány testvéreinkért is. (V. ö. Császár-Soós, 2017. 31. o.) Nem futott el, amikor jöttek a farkasok. Nem volt béres, aki nem törődik a juhokkal. Ő jó pásztor volt és maradt mindvégig. (V. ö. Szent János Evangéliuma, 10, 11-18.)

Dr. Várnagy Elemér
c. egyetemi tanár, PTE

Pécs, 2017. május 4. Boldog Geferinó roma vértanú emléknapiján

Ajánlott irodalom:

Császár István – Soós Viktor Attila összeállítása, Brenner József fényképgyűjteménye, 2017.: Nem félek (Martinus Könyv és Folyóirat Kiadó, Szombathely)

Császár – Soós, 2003.: Magyar Tarziciusz. Brenner János élete és vértanúsága 1931-1957 (Brenner János Emlékhely Alapítvány Kiadása, Kőszeg)

Endrédy Vendel, 1949.: Oblátusok Zircen (In: A Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának személyi elhelyezése az 1949-50. évre (Kézirat)

Kúhn Szaniszló, 1943.: A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve az 1942-43. iskolai évről (Kiadó: Dunántúli Katolikus Kerület. Pécsi Tankerület)

Schermann Vera, 1985.: Emberi jogok!? (In: Tanulmányok a cigány gyermekekkel foglalkozó munkacsoport vizsgálataiból IX. PTE Tanárképző Kar Kiadása, Pécs, szerk. Várnagy Elemér)

Zemplén György, 1950.: Leckekönyv az 1950-51. I. és II. félévre: az előadások címe, az előadó tanárok nevével (Kiadó a Római Katolikus Központi Hittudományi Akadémia, Budapest)